

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

STATUSOVÉ OTÁZKY ČLOVĚKA (FYZICKÉ OSOBY)

© ZDEŇKA KRÁLÍČKOVÁ, 2020

PRAMENY

■ VNITROSTÁTNÍ

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
(č. 23/1991 Sb.)
- OZ (z. č. 89/2012 Sb.
novela z. č. 460/2016 Sb.)
- OSŘ (z. č. 99/1963 Sb.)
- ZŘS (z. č. 292/2013 Sb.
novela z. č. 296/2016 Sb.)

+

zvláštní zákony

normy dispozitivní, normy kogentní

■ MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY

- ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD
(č. 209/1992 Sb., čl. 8)
- ÚMLUVA OPRÁVECH OSOB SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM
(č. 10/2010 Sb. m. s.)
- ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE (č. 104/1991 Sb.)
- EVROPSKÁ ÚMLUVA O VÝKONU PRÁV DĚTÍ
(č. 54/2001 Sb. m. s.)
- EVROPSKÁ ÚMLUVA O STYKU S DĚTMI (č. 91/2005 Sb. m. s.)
- EVROPSKÁ DOHODA O OCHRANĚ ZVÍŘAT V ZÁJMOVÉM CHOVU (č. 19/2000 Sb. m. s.)

LITERATURA

- *Dvořák, J., Švestka, J., Zuklínová, M. a kol.:* Občanské právo hmotné. Praha: Wolters Kluwer, 2013.
- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Rodinné právo. 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2017.
- Komentářová literatura (C. H. Beck, Leges, Wolters Kluwer)
- PowerPoint prezentace: IS MUNI
  - Rodinné právo
  - Občanské právo

ČLOVĚK A SOUKROMÉ PRÁVO

- ÚČEL SOUKROMÉHO PRÁVA: ZALOŽENÍ, UDRŽENÍ A OCHRANA ROVNOVÁHY V SOUKROMOPRÁVNÍCH POMĚRECH
- OCHRANA, SEBEREALIZACE A ÚPLNÁ EMANCIPACE ČLOVĚKA
  - § 3/1 OZ
SOUKROMÉ PRÁVO CHRÁNÍ DŮSTOJNOST A SVOBODU ČLOVĚKA I JEHO PŘIROZENÉ PRÁVO BRÁT SE O VLASTNÍ ŠTĚSTÍ A ŠTĚSTÍ SVOJÍ RODINY NEBO LIDÍ JEMU BLÍZKÝCH
  - § 1/2 OZ
NEZAKAZUJE-LI TO ZÁKON VÝSLOVNĚ, LZE SI PRÁVA A POVINNOSTI UPRAVIT ODLIŠNĚ OD ZÁKONA > ZAKÁZÁNA JSOU UJEDNÁNÍ PORUŠUJÍCÍ DOBRÉ MRAVY, VEŘEJNÝ POŘÁDEK A STATUSOVÁ PRÁVA, VČETNĚ OCHRANY OSOBNOSTI
- PŘIROZENOPRÁVNÍ KONCEPCE
ČLOVĚK MÁ VROZENÁ, ROZUMEM A CITEM POZNATELNÁ PŘIROZENÁ PRÁVA A POVAŽUJE SE ZA OSOBU > LIDÉ JSOU SI ROVNI > ČLOVĚK JE SVOBODEN ...
  - Preambule Ústavy, čl. 2/4 Ústavy, čl. 2/3 Listiny základních práv a svobod
    - každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen k tomu, co zákon neukládá > autonomie vůle
  - § 19 OZ PŘIROZENÁ PRÁVA NELZE ZCIZIT ANI OMEZIT

■ LIMITY AUTONOMIE VŮLE:

■ § 3/1 OZ

ČLOVĚK NESMÍ PŮSOBIT BEZDŮVODNĚ PŮSOBIT ÚJMU DRUHÝM

■ § 6 OZ

ČLOVĚK MUSÍ JEDNAT POCTIVĚ A NESMÍ TĚŽIT ZE SVÉHO
NEPOCTIVÉHO NEBO PROTIPRÁVNÍHO ČINU ČI STAVU

■ 7 OZ

DOMNĚNKA POCTIVOSTI A DOBRÉ VÍRY

■ § 8

ZÁKAZ ZNEUŽITÍ

ROVNOVÁHA - VYVAŽOVÁNÍ/PROPORCIONALITA/ - SOUDNÍ OCHRANA
- *nemo iudex in causa sua*

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

KLÍČOVÉ POJMY

I. PRÁVNÍ OSOBNOST (NAROZENÍ, SMRT)

II. SVÉPRÁVNOST (PLNÁ, ČÁSTEČNÁ, OMEZENÁ)

IIa. ZASTOUPENÍ (ZÁKONNÉ, OPATROVNICTVÍ, SMLUVNÍ)

IIb. PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

III. DELIKTNÍ ZPŮSOBILOST (PLNÁ, ČÁSTEČNÁ)

IV. OSOBY BLÍZKÉ

V. PŘÍBUZENSTVÍ A DALŠÍ STATUSOVÉ
POMĚRY RODINNÉ

I. PRÁVNÍ OSOBNOST

Čl. 5 Listiny základních práv a svobod

Každý je způsobilý mí práva.

§ 15 OZ

(1) Právní osobnost je způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti.

§ 23 OZ

Člověk má právní osobnost od narození až do smrti.

§ 25 OZ

Na počaté dítě se hledí jako na již narozené, pokud to vyhovuje jeho zájmům. Má se za to, že se dítě narodilo živé. Nenarodí-li se však živé, hledí se na ně, jako by nikdy nebylo.

SMRT

■ DŮKAZ SMRTI

§ 26 OZ

(1) Smrt člověka se prokazuje veřejnou listinou vystavenou po prohlédnutí těla mrtvého stanoveným způsobem.

(2) Nelze-li tělo mrtvého prohlédnout stanoveným způsobem, prohlásí člověka za mrtvého i bez návrhu soud, pokud byl člověk účasten takové události, že se jeho smrt vzhledem k okolnostem jeví jako jistá. V rozhodnutí určí soud den, který platí za den smrti.

■ DOMNĚNKA SMRTI

§ 71 OZ

(1) Na návrh osoby, která na tom má právní zájem, prohlásí soud za mrtvého člověka, o němž lze mít důvodně za to, že zemřel, a určí den, který se pokládá za den jeho smrti.

(2) Na člověka, který byl prohlášen za mrtvého, se hledí, jako by zemřel. Prohlášením manžela za mrtvého **zaniká manželství** dnem, který se pokládá za den jeho smrti; totéž platí o registrovaném partnerství.

PŘÍKLAD Č. 1

Pan Novák zemřel na následky autonehody.
Jeho manželka/snoubenka byla v době úmrtí těhotná.

Posud'te, zda patří nenarozené dítě/novorozeneec do okruhu zákonných/závětních dědiců.

JMÉNO ČLOVĚKA

§ 77 OZ

(1) Jméno člověka je jeho osobní jméno a příjmení, popřípadě jeho další jména a rodné příjmení, která mu podle zákona náležejí. Každý člověk má právo užívat své jméno v právním styku, stejně jako právo na ochranu svého jména a na úctu k němu.

(2) Člověk, který v právním styku užívá jiné jméno než své vlastní, nese následky omylů a újem z toho vzniklých.

§ 79 OZ Pseudonym

(1) Člověk může pro určitý obor své činnosti nebo i pro soukromý styk vůbec přijmout pseudonym. Právní jednání pod pseudonymem není na újmu platnosti, je-li zřejmé, kdo jednal, a nemůže-li druhá strana mít pochybnost o osobě jednajícího.

(2) Vejde-li pseudonym ve známost, požívá stejné ochrany jako jméno.

OSOBNOST ČLOVĚKA A TĚLESNÁ INTEGRITA

§ 81 OZ

(1) Chráněna je **osobnost člověka** včetně všech jeho **přírozených práv**. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména **život a důstojnost člověka**, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho **vážnost, čest, soukromí** a jeho **projevy osobní povahy**.

§ 82 OZ

(1) Člověk, jehož osobnost byla dotčena, má právo domáhat se toho, aby bylo od neoprávněného zásahu **upuštěno** nebo aby byl **odstraněn** jeho následek.

(2) Po smrti člověka se může ochrany jeho osobnosti domáhat kterákoli z **osob jemu blízkých**.

ZMĚNA POHLAVÍ

§ 29 OZ

(1) Změna pohlaví člověka nastává **chirurgickým zákrokem** při současném **znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů**. Má se za to, že dnem změny pohlaví je den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb.

(2) Změna pohlaví nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry; **manželství** nebo registrované partnerství však **zaniká**. O povinnostech a právech muže a ženy, jejichž manželství zaniklo, ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po zániku manželství platí obdobně ustanovení o povinnostech a právech rozvedených manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po rozvodu; soud rozhodne, a to i bez návrhu, jak bude každý z rodičů napříště o společné dítě pečovat.

BYDLIŠTĚ

§ 80 OZ

(1) Člověk má bydliště v místě, kde se **zdržuje s úmyslem žít tam** s výhradou změny okolností trvale; takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu. Uvádí-li člověk jako své bydliště jiné místo než své skutečné bydliště, může se každý dovolat i jeho skutečného bydliště. Proti tomu, kdo se v dobré víře dovolá uvedeného místa, nemůže člověk namítat, že má své skutečné bydliště v jiném místě.

(2) Nemá-li člověk bydliště, považuje se za ně místo, kde žije. Nelze-li takové místo zjistit, anebo lze-li je zjistit jen s neúměrnými obtížemi, považuje se za bydliště člověka místo, kde má majetek, popřípadě místo, kde měl bydliště naposledy.

II. (PLNÁ) SVÉPRÁVNOST

§ 15 OZ

(2) Svěprávnost je způsobilost **nabývat pro sebe** vlastním právním jednáním **práva a zavazovat** se k povinnostem (právně jednat).

■ § 4 OZ

DOMNĚNKA, ŽE KAŽDÝ SVÉPRÁVNÝ MÁ ROZUM PRŮMĚRNÉHO ČLOVĚKA A SCHOPNOST UŽÍVAT JEJ

§ 30 OZ

(1) Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením **osmnáctého roku** věku.

(2) Před nabytím zletilosti se plné svéprávnosti nabývá **přiznáním svéprávnosti, nebo uzavřením manželství**. Svěprávnost nabytá uzavřením manželství se neztrácí ani zánikem manželství, ani prohlášením manželství za neplatné.

PŘIZNÁNÍ SVÉPRÁVNOSTI

§ 37 OZ

(1) Navrhne-li nezletilý, který není plně svéprávný, aby mu soud přiznal svéprávnost, soud návrhu vyhoví,

- pokud nezletilý dosáhl věku šestnácti let,
- pokud je osvědčena jeho **schopnost sám se živit a obstarat si své záležitosti**
- a pokud s návrhem souhlasí zákonný zástupce nezletilého.

V ostatních případech soud vyhoví návrhu, je-li to z vážných důvodů v zájmu nezletilého.

V JAKÝCH?

(2) Za podmínek stanovených v odstavci 1 soud přizná nezletilému svéprávnost i na návrh jeho zákonného zástupce, pokud nezletilý s návrhem souhlasí.

UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

§ 672 OZ

(1) Manželství nemůže uzavřít nezletilý, který není plně svéprávný.

(2) **Soud** může ve výjimečných případech povolit uzavření manželství nezletilému, který není plně svéprávný a **dovršil šestnácti let věku**, jsou-li pro to důležité důvody.

§ 680 OZ

Došlo-li k uzavření manželství, přestože tomu bránila zákonná překážka, soud prohlásí manželství za neplatné na návrh každého, kdo na tom má právní zájem, ledaže manželství bránila překážka omezené svéprávnosti.

NEDOSTATEK VĚKU A
BEZ POVOLENÍ SOUDU –
NÁVRH KAŽDÉHO?

§ 683 OZ

Manželství nelze prohlásit za neplatné, pokud bylo uzavřeno nezletilým, který není plně svéprávný, nebo osobou, jejíž svéprávnost byla v této oblasti omezena, a bylo počato dítě, které se narodilo živé.

ČÁSTEČNÁ SVÉPRÁVNOST

§ 31 OZ

Má se za to, že každý **nezletilý**, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy **přiměřeným** rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

- *objektivní koncepce*
- *vyvratitelná domněnka*

DÍTĚ A PRÁVNÍ JEDNÁNÍ

- NEZLETILÝ, KTERÝ JE PLNĚ SVÉPRÁVNÝ
  - JEDNÁ SAMOSTATNĚ

PODPŮRNÁ
OPATŘENÍ?

- NEZLETILÝ, KTERÝ NENÍ PLNĚ SVÉPRÁVNÝ
  - ČÁSTEČNÁ SVÉPRÁVNOST (NE OMEZENÁ)

VADY:
AN, RN?

- JEDNÁ SAMOSTATNĚ - § 31 OZ, § 36 OZ
- JEDNÁ SE SOUHLASEM ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE - § 32 OZ
- JEDNÁ ZA NĚJ ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE - ZASTOUPENÍ

x PARTICIPAČNÍ PRÁVA

i. JEDNÁ SAMOSTATNĚ: OBECNÁ PRAVIDLA

§ 31 OZ

Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.

§ 36 OZ

Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, není nikdy, bez ohledu na obsah ostatních ustanovení, způsobilý jednat samostatně v těch záležitostech, k nimž by i jeho zákonný zástupce potřeboval přivolení soudu.

RODIČ § 898 OZ
PORUČNÍK § 934 OZ

ii. JEDNÁ SE SOUHLASEM ZÁKONNÉHO ZÁSTUPCE

§ 32 OZ

(1) Udělil-li zákonný zástupce nezletilému, který nenabyl plné svéprávnosti,

- ve shodě se zvyklostmi soukromého života
- souhlas k určitému právnímu jednání nebo k dosažení určitého účelu,

je nezletilý schopen v mezích souhlasu sám právně jednat,

- pokud to není zákonem zvlášt' zakázáno;

souhlas může být následně omezen i vzat zpět.

(2) Je-li zákonných zástupců více, postačí, projeví-li vůči třetí osobě vůli alespoň jeden z nich. Jedná-li však vůči další osobě více zástupců společně a odporují-li si, nepřihlíží se k projevu žádného z nich.

ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ

■ OZ

- § 33 OZ PROVOZOVÁNÍ
OBCHODNÍHO ZÁVODU
- § 34, § 35 OZ ZÁVISLÁ
PRÁCE

■ JINÉ

PŘEDPISY / SMLOUVY

EVROPSKÁ DOHODA O OCHRANĚ ZVÍŘAT V ZÁJMOVÉM CHOVU (č. 19/2000 Sb. m. s.)

Čl.6

Věkový limit pro získání zvířete

Žádné zvíře v zájmových chovech nesmí být prodáno osobám mladším **16 let** bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo jiných osob, majících rodičovskou odpovědnost.

Pozn.:

Česká republika učinila na základě ustanovení článku 21 odst. 1 Dohody následující výhradu obsaženou v listině o schválení:

*a) k článku 6, že za nejnižší věk osob, jimž může být prodáno zvíře v zájmovém chovu bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo osob majících rodičovskou odpovědnost, bude v České republice považován věk **patnáct let**; ....*

iii. ZASTOUPENÍ ZÁKONNÝM ZÁSTUPCEM

ZÁKONNÝ ZÁSTUPCE

- RODIČ / RODIČE V RÁMCI RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI - § 892 OZ, souhlas soudu § 898 OZ - právní jednání ve věci jmění dítěte
- PORUČNÍK / PORUČNÍCI - § 934 OZ schválení soudu - nikoli běžná záležitost
- OPATROVNÍK

ZASTOUPENÍ NEZLETILÉHO DÍTĚTE RODIČI V RÁMCI RODIČOVSKÉ ODPOVĚDNOSTI

- VE VĚCECH, KE KTERÝM NENÍ DÍTĚ ZPŮSOBILÉ (§ 892 OZ, srov. §§ 31 - § 36 OZ)
- HROZÍ-LI KOLIZE ZÁJMŮ RODIČE A DÍTĚTE, RESP. MEZI DĚTMI TÝCHŽ RODIČŮ ➔ soud dítěti/dětem ustanoví kolizního opatrovníka, zpravidla orgán soc. právní ochrany dětí - OSPOD (§ 892 OZ)
- NESHODA RODIČŮ V PODSTATNÉ VĚCI (KONFLIKT) - ROZHODNE SOUD (§ 893 OZ)
  - § 877/2 OZ: demonstrativní výčet významných záležitostí: bydliště, léčení, vzdělání
  - § 877/1 OZ neshoda rodičů/vyloučení: SOUD

PŘÍKLAD Č. 2

Osmiletý Adam si koupil od svého patnáctiletého kamaráda štěně jezevčíka. Za psa zaplatil částku 300 Kč ze svých úspor získaných od prarodičů a dovedl ho domů.

Matka nezletilého s koupí nesouhlasila. Otec nejdříve také ne, avšak ráno, když měl psa zavést zpět, změnil názor.

Posud'te, zda je kupní smlouva, kterou nezletilí uzavřeli, platná.

Pokud dospějete k závěru, že nikoli, co by měly děti jako strany smlouvy, resp. jejich zákonní zástupci učinit:

- kdyby měl pes zůstat v rodině osmiletého Adama Beránka,
- kdyby měl být vrácen.

ZVLÁŠTNÍ USTANOVENÍ

zastupování ve věci zásahů do integrity

§ 95 OZ

Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

§ 100 OZ

(1) Má-li být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu. To platí i v případě provedení zákroku na zletilé osobě, která není plně svéprávná.

(2) Nesouhlasí-li zákonný zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené v odstavci 1, ač si její tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu

ZÁKON O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH (z. č. 372/2011 Sb.)

§ 35

(1) Při poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi je třeba zjistit jeho **názor** na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Tento názor musí být **zohledněn** jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta. Pro vyslovení souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi se použijí právní předpisy upravující **svéprávnost** fyzických osob s tím, že **nezletilému pacientovi lze zamýšlené zdravotní služby poskytnout na základě jeho souhlasu**, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku. Tím není dotčena možnost poskytování zdravotních služeb **bez souhlasu**.

(2) Poskytnutí zdravotních služeb na základě souhlasu nezletilého pacienta nebrání tomu, aby ošetřující zdravotnický pracovník podal zákonnému zástupci **informaci** o poskytnutých zdravotních službách nebo zdravotním stavu nezletilého pacienta.

(3) Jde-li o zdravotní služby, které spočívají v poskytnutí

a) **neodkladné péče**, která není péčí podle § 38 odst. 4, nebo

b) **akutní péče**, a

souhlas zákonného zástupce nelze získat bez zbytečného odkladu, **rozhodne o jejich poskytnutí ošetřující zdravotnický pracovník**. To neplatí, lze-li zdravotní služby poskytnout podle odstavce 1 na základě souhlasu nezletilého pacienta.

(5) Jde-li o pacienta uvedeného v § 28 odst. 4, poskytovatel vyloučí, má-li podezření, že je tento pacient zneužíván nebo týrán, popřípadě, že je ohrožován jeho zdravý vývoj, přítomnost osob uvedených v § 28 odst. 3 písm. e) při poskytování zdravotních služeb, pokud jde o vyšetření za účelem vyloučení známek uvedených skutečností.

OMEZENÁ SVÉPRÁVNOST

§ 55 OZ

- (1) K omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho **zhlédnutí** a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní **jedinečnosti**. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti.
- (2) Omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak **závažná újma** a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům **mírnější a méně omezující opatření**.

§ 57 OZ

- (1) Soud může omezit svéprávnost člověka v rozsahu, v jakém člověk není pro **duševní poruchu, která není jen přechodná**, schopen právně jednat, a vymezí rozsah, v jakém způsobilost člověka samostatně právně jednat omezil.
- (2) Má-li člověk obtíže dorozumívat se, není to samo o sobě důvodem k omezení svéprávnosti.

§ 59 OZ po novele - z. č. 460/2016 Sb.

- (1) Soud může svéprávnost omezit v souvislosti s určitou záležitostí na dobu nutnou pro její vyřízení, nebo na jinak určenou určitou dobu, nejdéle však **na tři roky**. Je-li zjevné, že se stav člověka v této době nezlepší, může soud svéprávnost omezit na dobu delší, nejdéle však na **pět let**.
- (2) Uplynutím doby omezení svéprávnosti právní účinky omezení zanikají. Zahájí-li se však v této době řízení o prodloužení doby omezení, trvají právní účinky původního rozhodnutí až do nového rozhodnutí, nejdéle však jeden rok.

PŘÍKLAD Č. 3

V průběhu dědického řízení vyšlo najevo, že zemřelá teta za svého života prodala za symbolickou cenu nemovitost, ve které bydlela, a to cizí osobě, která o ni ve stáří pečovala. Příbuzní měli za to, že zemřelá, ačkoli nikdy nebyla omezena ve svéprávnosti a nikdy nebyla dlouhodobě hospitalizována, léta trpěla duševní poruchou.

Uved'te, zda je možné až po smrti této osoby “zvrátit” účinky kupní smlouvy.

NOVELA ZÁKONA O ZVLÁŠTNÍCH ŘÍZENÍCH SOUDNÍCH z. č. 296/2017 Sb.

§ 468a

Spojení řízení

(1) Nebylo-li zastaveno řízení o svéprávnosti rodiče nezletilého dítěte podle § 35 odst. 2, soud zahájí řízení ve věcech rodičovské odpovědnosti a řízení spojí.

(2) Pro řízení je příslušný soud, který vede řízení o svéprávnosti.

(3) V rozsudku, jímž se omezuje svéprávnost v oblasti rodičovské odpovědnosti, vymezí soud rozsah, v jakém způsobilost posuzovaného omezil, nepostačují-li vzhledem k zájmu dítěte mírnější a méně omezující opatření.

NÁLEZ ÚSTAVNÍHO SOUDU IV. ÚS 412/04

„Omezení způsobilosti k právním úkonům (nyní svéprávnosti) je vždy závažným zásahem do osobnostní integrity omezovaného. Takový zásah je třeba zkoumat z pohledu potenciálních zásahů do základních práv omezovaného, garantovaných především článkem 5 a článkem 10 odst. 1, 2 Listiny, vyložených v rozsahu, který omezuje lidská důstojnost.“

„Protože tato práva Listina garantuje jako tzv. základní práva absolutní, lze k jejich omezení přikročit jen za účelem ochrany základních práv jiných osob anebo za účelem ochrany veřejného zájmu, který je v podobě principu či hodnoty obsažen v ústavním pořádku.“

STANOVISKO OBČANSKOPRÁVNÍHO A OBCHODNÍHO KOLEGIA NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Cpjn 23/2016

I. V řízení o omezení svéprávnosti je soud oprávněn rozhodnout i o tom, zda se posuzovaná osoba omezuje ve svéprávnosti k výkonu volebního práva.

II. Omezit posuzovanou osobu ve svéprávnosti k výkonu volebního práva lze jen výrokem soudního rozhodnutí (výslovně).

IIa. ZASTOUPENÍ (ZÁKONNÉ, OPATROVNICTVÍ, SMLUVNÍ)

- **PŘÍMÉ** viz § 436
  - **ZÁKONNÉ** - *ex lege* - rodiče v rámci rodičovské odpovědnosti, manželé navzájem ve svých věcech a ve věcech rodiny, společného jmění manželů apod.
  - **SOUDNÍ** - soud jmenuje tomu, kdo musí mít zástupce ze zákona, kupř. je-li omezován ve svéprávnosti: opatrovník, poručník u nezletilých dětí
  - **SMLUVNÍ** - na základě smlouvy

OBEČNÁ PRAVIDLA

§ 436 odst. 2

Dobrá víra

§ 437

Rozpor se zájmy zastoupeného

§ 438

Osobní jednání - substitut jen je-li ujednáno ve smlouvě či nutná potřeba

§ 439

Více zástupců - každý může jednat samostatně

§ 440

Exces - právní jednání zavazuje zastoupeného jen tehdy, pokud je schválil

ZVLÁŠTNÍ PRAVIDLA

§ 457

Zákonné zastoupení i opatrovnictví sleduje ochranu zájmů zastoupeného a naplňování jeho práv.

§ 458

Zákonný zástupce nebo opatrovník není oprávněn za zastoupeného právně jednat v záležitostech týkajících se vzniku a zániku manželství, výkonu rodičovských povinností a práv, jakož i pořízení pro případ smrti nebo prohlášení o vydědění a jejich odvolání.

§ 460

Střet zájmů, resp. hrozba - kolizní opatrovník

§ 462

Odměna jen v případě správy jmění

§ 463

Vymezení rozsah práv a povinností

§ 464

Zásadně jen jediný opatrovník, v případě majetku více

OPATROVNICTVÍ

§ 465/1

Soud jmenuje opatrovníka člověku, je-li to potřeba k ochraně jeho zájmů, nebo vyžaduje-li to veřejný zájem.

Soud jmenuje opatrovníka zejména tomu,

- koho ve svéprávnosti omezil,
- tomu, o kom není známo, kde pobývá,
- neznámému člověku zúčastněnému při určitém právním jednání
- nebo tomu, jehož zdravotní stav mu působí obtíže při správě jmění nebo hájení práv (mohou jednat společně, viz § 469).

§ 471

Po zhlédnutí - příbuzného nebo osobu blízkou - veřejného opatrovníka: obec, kde má opatrovanec bydliště

§ 466

Udržování spojení a skutečný zájem

§ 467

Naplňování opatrovancových právní prohlášení a názorů, i když je opatrovanec projevil dříve, včetně přesvědčení nebo vyznání, soustavně k nim přihlíží a zařizuje opatrovancovy záležitosti v souladu s nimi...

§ 468

Smrt - veřejný opatrovník

OPATROVNICKÁ RADA

§ 472

(1) Je-li jmenován opatrovník, může opatrovanec nebo každá osoba opatrovanci blízká žádat o **ustavení opatrovnické rady**; opatrovník svolá **schůzi osob blízkých opatrovanci a jeho přátel**, jsou-li mu známi, tak, aby se schůze konala do třiceti dnů po obdržení žádosti. Není-li schůze včas svolána nebo nekoná-li se z jiného důvodu, anebo není-li na ní zvolena opatrovnická rada, svolá schůzi **soud**, a to i bez návrhu.

(2) Schůze se může zúčastnit opatrovanec, každá osoba opatrovanci blízká a kdokoli z jeho přátel, třebaže nebyl pozván; každý z nich má jeden hlas. Zúčastní-li se schůze alespoň **pět osob**, může být **opatrovnická rada zvolena**.

§ 480

(1) Bez souhlasu opatrovnické rady **nesmí** opatrovník rozhodnout o

- změně bydliště opatrovance,
- umístění opatrovance do uzavřeného ústavu nebo podobného zařízení v případě, kdy to zdravotní stav opatrovance zjevně nevyžaduje, nebo
- zásazích do integrity opatrovance, nejedná-li se o zákroky bez závažných následků.

(2) Bez souhlasu opatrovnické rady **nesmí** opatrovník naložit **s majetkem** opatrovance, jedná-li se o

- nabytí nebo zcizení majetku v hodnotě převyšující částku odpovídající stonásobku životního minima jednotlivce podle jiného právního předpisu,
- nabytí nebo zcizení majetku převyšující jednu třetinu opatrovanceva majetku, ledaže tato třetina představuje hodnotu jen nepatrnou, nebo
- přijetí nebo poskytnutí zápůjčky, úvěru nebo jistoty v hodnotách uvedených v písmenu a) nebo b), ledaže se k takovým rozhodnutím vyžaduje i souhlas soudu.

(3) Je-li to v zájmu opatrovance, může se opatrovnická rada usnést, jaká další rozhodnutí opatrovníka o opatrovanci **podléhají jejímu souhlasu**; taková usnesení nesmí omezovat opatrovníka nad míru přiměřenou okolnostem.

SMLUVNÍ ZASTOUPENÍ

§ 441

Smlouva o zastoupení: zmocnitel a zmocněnec

Rozsah v **plné moci**: ústní

písemná (netýká-li se zastoupení jen určitého právního jednání)
zvláštní

§ 442

Nemožnost vzdát se práva odvolat zmocnění

§ 444

Dobrá víra třetích osob

§ 445

Zástupce jako osoba nezpůsobilá

§ 446

Exces - zmocnitel musí oznámit nesouhlas, jinak zásadně platí, že překročení schválil

§ 448 a § 449

Zánik: vykonáním, odvoláním, výpověď a smrt

Ila. PODPŮRNÁ OPATŘENÍ PŘI NARUŠENÍ SCHOPNOSTI (ZLETILÉHO) PRÁVNĚ JEDNAT

■ § 38 OZ

PŘEDBĚŽNÉ PROHLÁŠENÍ - veřejná i soukromá listina

(2 svědci)

■ § 45 OZ

NÁPOMOC PŘI ROZHODOVÁNÍ - smlouva, schválení soudem

■ § 49 OZ

ZASTOUPENÍ ČLENEM DOMÁCNOSTI - potomek, předek,
sourozenec, manžel nebo partner a osoba spolužijící
(3 roky) - schválení soudem

V. DELIKTNÍ ZPŮSOBILOST (ČÁSTEČNÁ A PLNÁ)

§ 24 OZ

Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout. Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.

Zvláštní ustanovení: Škoda způsobená tím, kdo nemůže posoudit následky svého jednání

§ 2920 OZ

(1) Nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, nahradí způsobenou škodu, pokud byl způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky; poškozenému náleží náhrada škody i tehdy, nebránil-li se škůdci ze šetrnosti k němu.

(2) Nebyl-li nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, nebo ten, kdo je stížen duševní poruchou, způsobilý ovládnout své jednání a posoudit jeho následky, má poškozený právo na náhradu, je-li to spravedlivé se zřetelem k majetkovým poměrům škůdce a poškozeného.

§ 2921 OZ

Společně a nerozdílně se škůdcem nahradí škodu i ten, kdo nad ním zanedbal náležitý dohled. Není-li škůdce povinen k náhradě, nahradí poškozenému škodu ten, kdo nad škůdcem zanedbal dohled.

§ 2922 OZ

Kdo se uvede vlastní vinou do takového stavu, že není s to ovládnout své jednání nebo posoudit jeho následky, nahradí škodu v tomto stavu způsobenou. Společně a nerozdílně s ním nahradí škodu ti, kteří jej vlastní vinou do tohoto stavu přivedli.

MASARYKOVA UNIVERZITA PRÁVNICKÁ FAKULTA

DALŠÍ POJMY

PŘÍBUZENSTVÍ OSOBY BLÍZKÉ ŠVAGROVSTVÍ

PŘÍBUZENSTVÍ

§ 771 OZ

Příbuzenství je vztah osob založený na **pokrevním poutu**, nebo vzniklý **osvojením** (*adoption natura imitatur*).

vždy statusová změna, úplné a neúplné v případě zletilých

§ 772 OZ

(1) Osoby jsou příbuzné v **linii přímé**, pochází-li jedna od druhé.

(2) Osoby jsou příbuzné ve **vedlejší linii**, mají-li společného předka, ale přitom nepocházejí jedna od druhé.

§ 773 OZ

Stupeň příbuzenství mezi dvěma osobami se určuje **podle počtu** zrození, jimiž v linii přímé pochází jedna od druhé a ve vedlejší linii obě od svého nejbližšího společného předka.

■ MATEŘSTVÍ

§ 775 kogentní norma viz § 1/2

Matkou dítěte **je** žena, která dítě **porodila**.

■ OTCOVSTVÍ vyvratitelné domněnky, prekluzivní lhůty

§ 776 první domněnka otcovství: manžel

§ 778 první a půltá domněnka otcovství: souhlas k asistované reprodukci u neplodného nesezdaného páru

§ 779 druhá domněnka otcovství: souhlasné prohlášení

§ 783 třetí domněnka otcovství: soulož v tzv. kritickou dobu - rozhodne soud

DALŠÍ STATUSOVÉ POMĚRY RODINNÉ

- MANŽELSTVÍ
  - MUŽ A ŽENA
  - TRVALOST, ALE ROZLUČITELNOST
  - ROZVOD: TZV. KVALIFIKOVANÝ ROZVRAT

- REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ
  - OSOBY STEJNÉHO POHLAVÍ
  - ZRUŠENÍ

OSOBY BLÍZKÉ

§ 22 OZ

- ex lege: osoba blízká je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství;
- vyvratitelná domněnka: má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí;
- nutnost dokazování „újmy“: jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

ŠVAGROVSTVÍ

§ 774 OZ

Vznikem manželství vznikne švagrovství mezi jedním manželem a příbuznými druhého manžela; v jaké linii a v jakém stupni je někdo příbuzný s jedním manželem, v takové linii a v takovém stupni je sešvagřen s druhým manželem. Zanikne-li manželství smrtí jednoho z manželů, švagrovství tím nezaniká.